

Enquête alleenwoners 2020

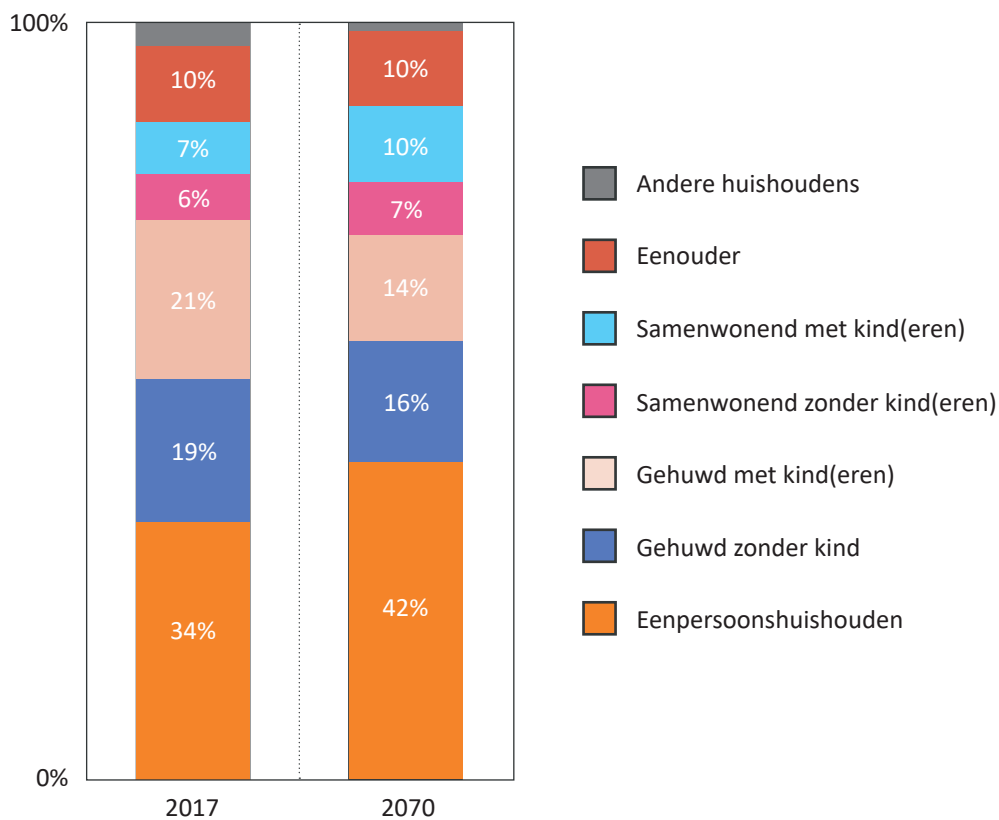
Resultaten

Auteur: Carla Dejonghe

1 Inleiding

Alleen wonen is al lang geen uitzondering meer. 35% van de Belgische huishoudens bestaat uit 1 persoon, de alleenstaande ouders vertegenwoordigen nog eens 10% van de Belgische huishoudens. Dat betekent dat 2,2 miljoen Belgen alleen wonen, al dan niet met kinderen. Volgens het Federaal Planbureau zal over 50 jaar bijna de helft van de Belgische gezinnen (42%) uit één persoon bestaan, een sterke stijging. Dat komt hoofdzakelijk door de vergrijzing, maar ook door de evolutie in de samenlevingsvormen.

Tabel: Verdeling van de huishoudenstypes in België ¹

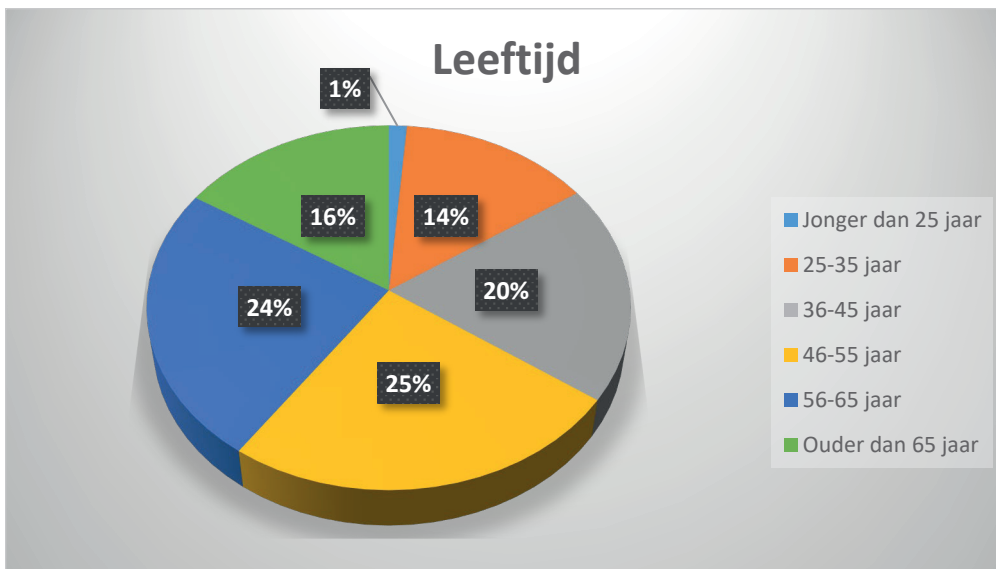
Onze enquête, een initiatief van all1-voorzitster en Brussels parlementslid Carla Dejonghe, richt zich tot de zeer diverse groep 'alleenwoners'. Een alleenwoner is elke persoon die alleen woont, met of zonder kinderen, en die financieel alleen instaat voor zijn of haar onderhoud. Het gaat dus zowel om vrijgezellen, mensen in een langeafstandsrelatie en gescheiden personen als om weduwes en alleenstaande ouders. Via deze enquête, die liep van 20 januari 2020 tot 9 maart 2020, willen we een inzicht krijgen in de behoeften en eventuele problemen van deze diverse groep alleenwoners. We weten immers dat de Belgische regelgeving, ondanks de opvallende veranderingen qua huishoudenstypes, nog hoofdzakelijk afgestemd is op het traditionele gezin.

¹ Federaal Planbureau: Demografische vooruitzichten 2018-2070 - Bevolking en huishoudens, p. 10.

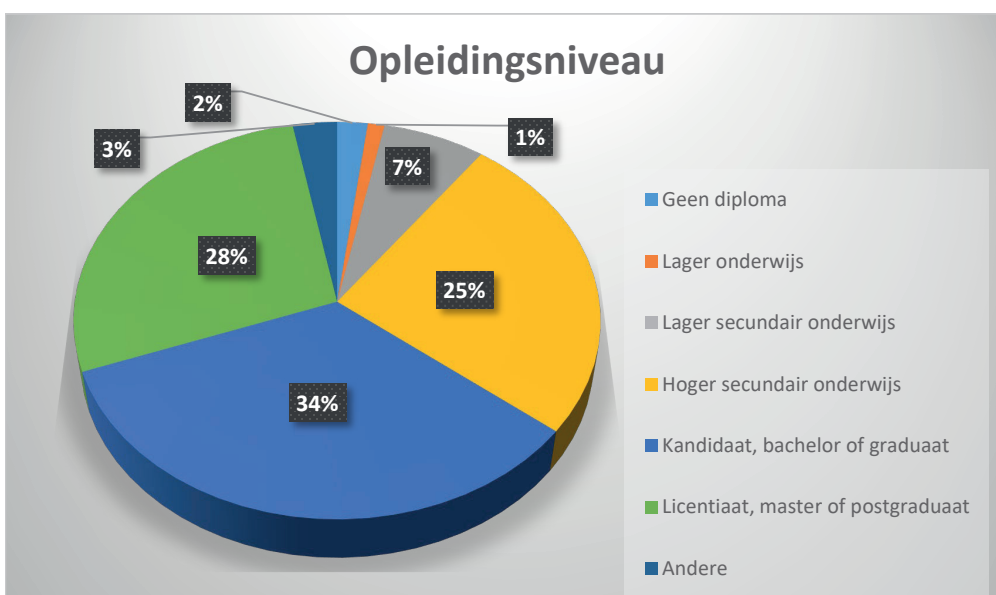
2 Socio-demografisch profiel respondenten

De enquête bevat een aantal socio-demografische vragen. Aan de hand daarvan kunnen we bepalen wie de enquête precies invult en of de gewenste doelgroep wordt bereikt.

2378 alleenwoners vulden de enquête in, waarvan 64% vrouwen en 36% mannen. De gemiddelde leeftijd is 51 jaar. De 3 grootste leeftijdscategorieën zijn de 46-55 jarigen (25%), de 56-65 jarigen (24%) en de 36-45 jarigen (20%). De oudste respondent is 106 jaar, de jongste is 19 jaar.

62% van de respondenten is hoogopgeleid (licentiaat/master of kandidaat/bachelor), 25% heeft een diploma hoger secundair onderwijs (de laatste 3 jaren voltooid).

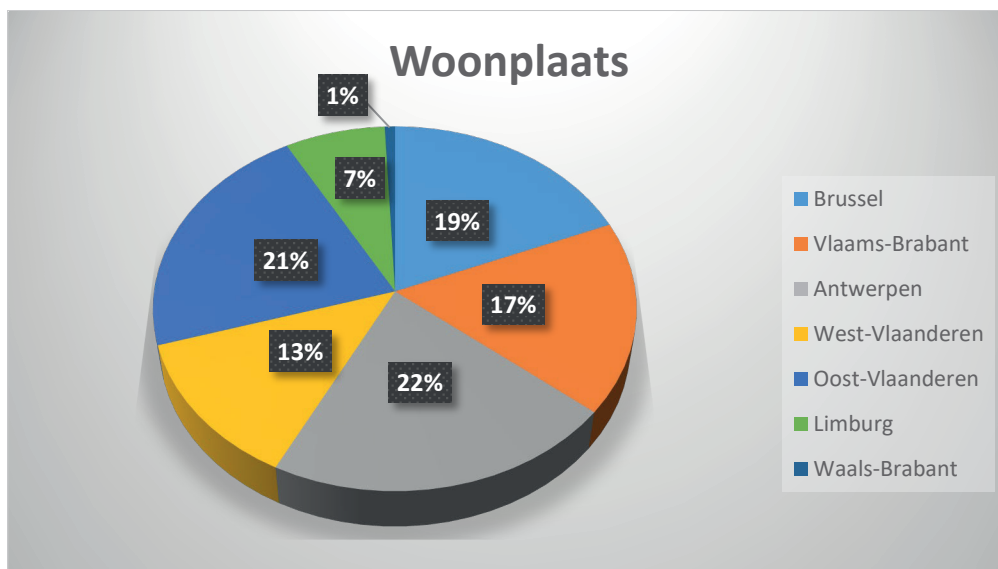

Meer dan de helft van de respondenten (54%) werkt voltijds, slechts 6% werkt deeltijds. 20% is gepensioneerd of met prepensioen en 7% is arbeidsongeschikt. Deeltijds werk, loopbaanonderbreking of andere speciale verloven (zoals bv. ouderschapsverlof) zijn voor veel alleenstaanden geen optie wegens financieel onhaalbaar.

“Het is bijna onmogelijk om halftijds te werken omdat je van 1 loon afhangt.”

(Vrouw, 40 jaar, woont alleen zonder kinderen)

We lanceerden in 2013 een eerste enquête onder de Brusselse alleenwoners. Deze keer beperken we ons niet tot het Brussels Gewest, maar richten we ons tot alle alleenwoners in België. Het aandeel respondenten dat alleen woont in de provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en in het Brussels Gewest loopt redelijk gelijk. De provincies in het Waals Gewest zijn sterk ondervertegenwoordigd.

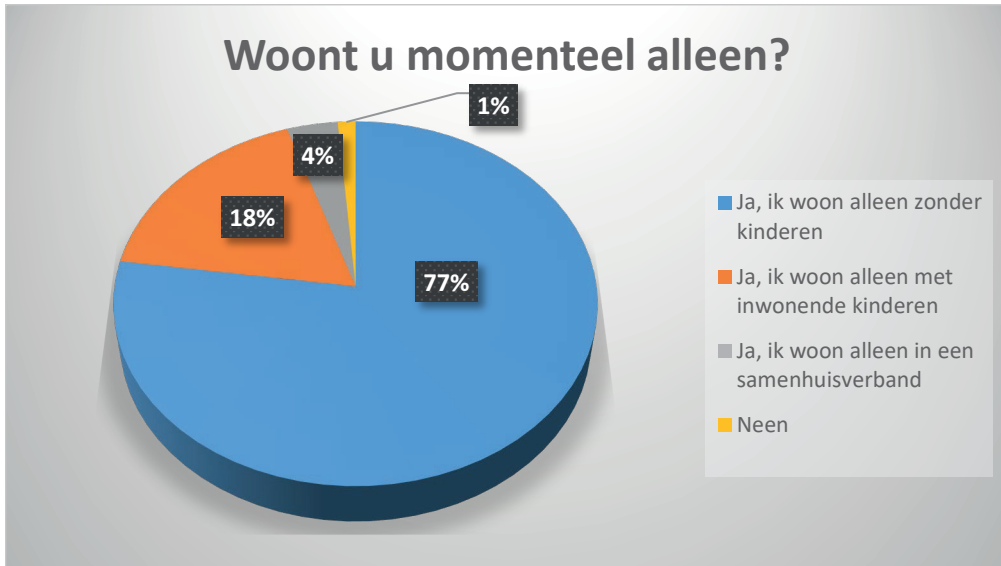

We kunnen dus concluderen dat de enquête vooral een hoogopgeleid publiek bereikte dat nog volop actief is op de arbeidsmarkt. Het feit dat de enquête ook op papier werd verspreid bij oudere personen, maakt dat we toch over interessante data beschikken van een representatieve groep gepensioneerde respondenten (20%).

In het volgende deel gaan we specifiek in op het alleen wonen zelf.

3 Alleen wonen

De meerderheid van de respondenten (77%) woont alleen zonder kinderen, 18% is een alleenstaande ouder en slechts 4% woont alleen in een samenhuysverband (cohousing, samen huren...).

De helft van de respondenten woont al meer dan 10 jaar alleen. 20% woont tussen de 5 en 10 jaar alleen. Het merendeel van de respondenten kan dus beschouwd worden als "ervaringsdeskundigen" die al verschillende jaren de voor- en nadelen van het alleen wonen aan den lijve hebben ondervonden.

Onder alleenwoner verstaan we eveneens mensen in een langeafstandsrelatie. 82% van de respondenten heeft geen relatie, 12% zit wel in een relatie met een niet-inwonende partner, 6% spreekt zich hier liever niet over uit.

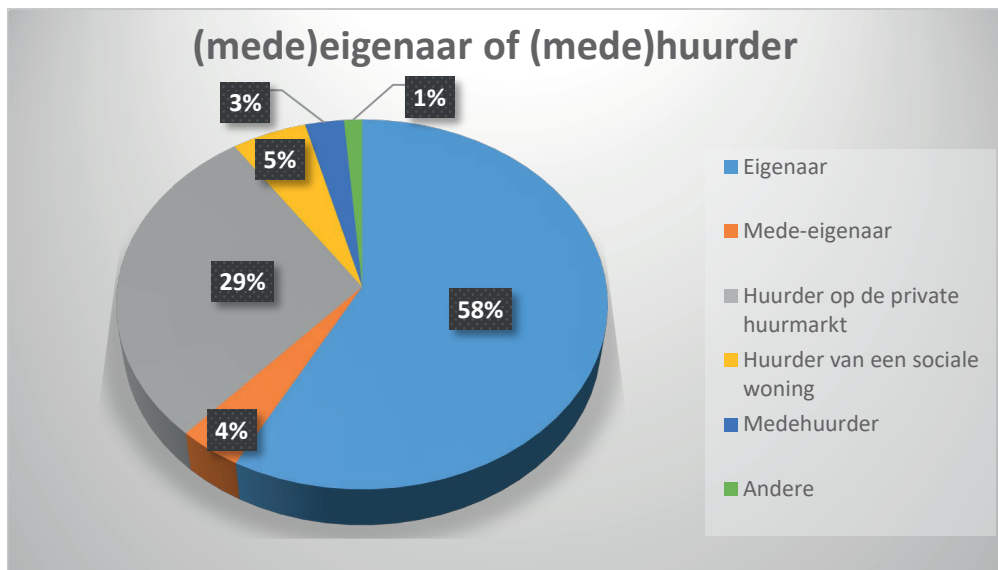
Velen onder ons zullen trouwens ooit eens alleen wonen. De verstokte vrijgezel is eerder zeldzaam. Het gaat vooral over een groep mensen die door veranderende situaties alleen komt te staan, denk maar aan het overlijden van een partner, een relatiebreuk of een scheiding. Dat alleen wonen zelden een bewuste keuze is, blijkt ook uit de enquête. Slechts 16% van de respondenten woont alleen omdat ze er bewust voor kiezen, 81% woont alleen als gevolg van allerlei omstandigheden.

Alleen een woning kopen is allesbehalve vanzelfsprekend. Daarvoor moet je ook kunnen sparen, wat veel alleenstaanden niet kunnen aangezien ze alle dagelijkse kosten alleen dragen. Alleenwonenden spenderen een belangrijk deel van hun inkomsten aan een woning. De banken oordelen dat deze som maximaal één derde van het inkomen mag bedragen opdat de persoon in staat blijft om de lening maandelijks af te betalen. Voor een eenverdiener is het dus sowieso al moeilijker om een hypothecaire lening te krijgen bij de bank. De banken verwachten ook een stuk eigen inbreng en de registratierechten moeten eveneens met eigen middelen betaald worden.

Het Brussels Gewest heeft bij de fiscale hervorming de woonbonus afgeschaft voor leningen vanaf 1 januari 2017. In ruil kwam een forse korting op de registratierechten, die gelijk is voor koppels én alleenwonenden. Deze korting kan oplopen tot 21.875 euro en geeft alle kopers dus een financieel duwtje in de rug om een eigen woning te verschaffen. Dit mag voor ons echter nog een stukje verder gaan. Om meer aan te sluiten bij de reële vastgoedprijzen, willen we de eerste schijf van 230.000 euro vrijstellen van registratierechten. Vandaag bedraagt deze vrijgestelde schijf 175.000 EUR (voor woningen tot 500.000 EUR).

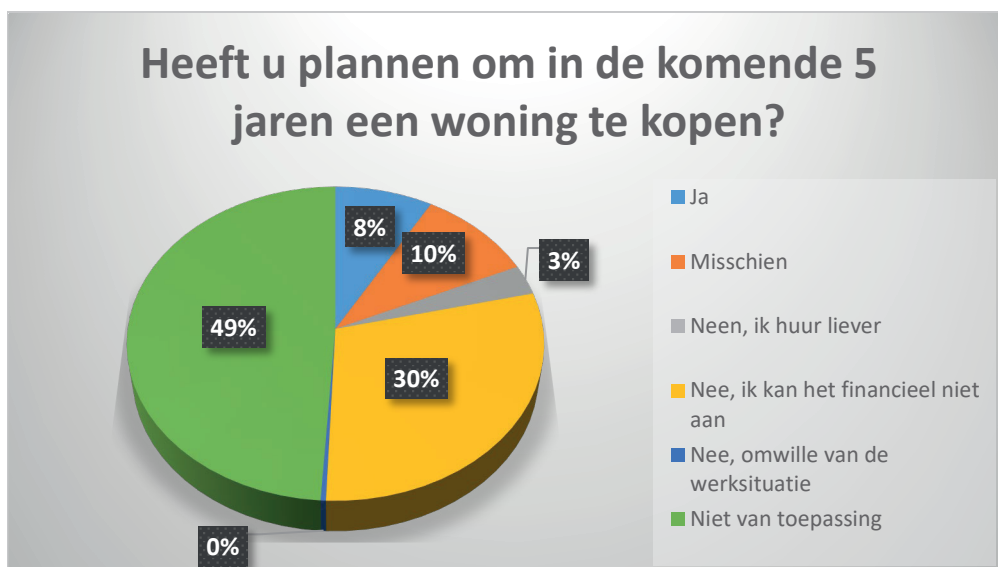
De meeste Belgen, ook de alleenstaanden, hebben duidelijk een baksteen in de maag en beschouwen een eigen woning als een persoonlijk pensioenplan. 58% van de respondenten is eigenaar van zijn of haar woning of lost een hypothecaire lening af, 34% huurt een private of sociale woning.

Onder de respondenten die geen eigenaar zijn van hun woning, geeft maar liefst 58% aan ook in de komende 5 jaren geen eigen woning te zullen verwerven vanwege een gebrek aan financiële middelen. 19% denkt misschien een eigen woning te kunnen kopen, 16% heeft er wel vertrouwen in dat dit zou kunnen lukken.

“De grootste frustratie die ik persoonlijk heb, is dat ik zelfs met mijn ‘goed’ loon nog steeds niet in staat ben om een appartementje te kopen, laat staan een huis. Als single is dat gewoonweg geen optie als je geen serieuze spaarpot hebt meegekregen van thuis.”

(Man, 27 jaar, woont alleen zonder kinderen)

Een 60-jarige respondent zegt zelfs geen enkele lening bij de banken te krijgen omdat ze alleenwonend is én een zelfstandigenstatuut heeft.

48% van de respondenten woont in een huis, 47% in een appartement, 5% in een ander type woning (studio, loft, kot...). Daarom ligt de gemiddelde bewoonbare oppervlakte van de woning ook vrij hoog. 39% van de respondenten woont in een woning die groter is dan 90m². Toch heerst er onder de respondenten ook een vraag naar kleinere en betaalbare woningen op maat van alleenwonenden.

“De mogelijkheid om echt kleiner te gaan wonen dan nu kan want je moet dikwijls grotere woning kopen/huren dan je nodig hebt omdat klein (Tiny House) nog steeds niet mag in België.”

(Man, 47 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Nieuwbouwwoningen bevatten een te klein aandeel van kleinere appartementen. Vaak resulteert dit in zeer dure woningen die onbetaalbaar zijn voor vele alleenstaanden.”

(Man, 24 jaar, woont in een samenhuysverband)

“Als je kijkt naar de woningen die gebouwd worden, is het altijd 2 of 3 slaapkamers.”

(Man, 37 jaar, woont alleen zonder kinderen)

We zagen al dat slechts 4% van de respondenten alleen woont in een samenhuysverband (cohousing, samen huren...). Toch zijn verschillende respondenten die momenteel niet in een samenhuysverband wonen, zich bewust van de mogelijke financiële implicaties van een samenhuysverband. Ze pleiten er dan ook voor dat samenhuizen niet langer financieel en fiscaal wordt afgestraft. Bewoners in een samenhuysverband worden vandaag automatisch beschouwd als een gemeenschappelijk huishouden. Dat zorgt voor veel problemen in

de praktijk, zeker op het vlak van toekenning van sociale rechten. De huurwetgeving werd dan wel geregi-
onaliseerd, maar de Federale overheid zou een systeem moeten uitwerken waarbij men bij de burgerlijke
stand van de gemeente een apart adres per huishouden in een samenhuishverband kan invoeren. Zo zouden
twee en meerdere alleenstaanden die samen een woning huren om de kosten te delen, officieel erkend
kunnen worden als aparte eenpersoonshuishoudens. Wat de fiscus vandaag verstaat onder 'gezin', beant-
woordt immers al lang niet meer aan de maatschappelijke realiteit.

***“Men moet meer mogelijkheden voorzien om alleenstaanden zelfstandig te laten samenwonen en
bepaalde zaken kostendelend te maken, bv. huur of lening, maandelijkse vaste kosten en dergelijke.”***

(Vrouw, 55 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Samenwonen, zonder relatie, om uit de kosten te komen en elkaar te helpen moet ongestraft kunnen.”

(Vrouw, 77 jaar, woont alleen zonder kinderen)

***“In geval van invaliditeit: als je met iemand gaat samenwonen om de kosten
te verminderen, dan vermindert ook je uitkering met 15%.”***

(Vrouw, 34 jaar, woont alleen zonder kinderen)

4 Financieel

De tevredenheid over de huidige financiële situatie krijgt een gemiddelde score van 6 op 10, de alleenstaan-
de ouders geven een gemiddelde score van 5 op 10. Uit de vrije reacties van de respondenten komt er heel
wat ontevredenheid over hun financiële en fiscale situatie naar voor. Alleenwonenden kunnen sowieso hun
dagelijkse leefkosten niet delen met een partner, maar ook op fiscaal vlak krijgen ze het zwaar te verduren.

De Belgische alleenstaande zonder kinderen is de zwaarst belaste categorie van alle OESO-lidstaten. Hij
droeg in 2018 gemiddeld 52,7% van zijn brutoloon af, bij een hoog loon zelfs 59%. De gemiddelde belasting-
druk op het arbeidsinkomen in de OESO-landen bedraagt 36,1%. België staat al sinds jaar en dag bovenaan
de lijst, ook al is de belastingdruk de laatste jaren in ons land wel gedaald. De respondenten blijken zeer
goed te beseffen dat ze in de hoogste fiscale schaal vallen. Als je geen kinderen ten laste hebt of geen hypo-
thecaire lening fiscaal kan inbrengen, dan kom je voor zeer weinig fiscale voordelen in aanmerking.

***“De vrijheid die je als alleenwoner geniet, mag niet in de weegschaal worden gelegd
voor de hoge belastingdruk die wij als alleenwoners moeten torsen. Met andere woorden:
er is een correctie nodig in onze belastingaanslag bv. onroerende voorheffing.”***

(Man, 34 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Men moet iets doen aan de belastingen. Ik betaal me al jaren suf terwijl dat mijn collega’s met 2 dikke lonen belastingen terugtrekken.”

(Vrouw, 44 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Alleenstaande huurders zonder kinderen is de slechtst denkbare categorie in België.

Honderden aftrekkodes op de belastingbrief en geen enkele is van toepassing.”

(Man, 49 jaar, woont alleen zonder kinderen)

De grootste doorn in het oog van alleenstaanden zijn de forfaitaire belastingen, die per huishouden en niet per persoon worden betaald, en de disproportionele belastingen. Het Vlaams en Waals Gewest heffen nog forfaitaire provinciebelastingen, gemeentes heffen forfaitaire taksen zoals de afvaltaks terwijl alleenwonenden minder afval creëren dan een groot gezin, de onroerende voorheffing op een woning geldt per woning, enzovoort. Wij vragen dan ook een leefvormneutrale fiscaliteit, die afgestemd is op de individuele leefvorm en niet op de klassieke gezinssituatie. De fiscaliteit mag bepaalde leefvormen noch bevorderen noch benadelen.

“Het wordt tijd dat de voorkeursbehandeling voor koppels wordt afgeschaft, alle zaken die “per familie” worden geregeld of gerekend zijn per definitie negatief voor alleenstaanden.”

(Vrouw, 56 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“De meeste zaken worden nog altijd berekend op gezinnen met kinderen, hoog tijd dat dat verandert!”

(Vrouw, 35 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Belastingen zijn niet aangepast aan de moderne samenleving.

Alleenwoners betalen meer dan gezinnen. Dat is niet logisch.”

(Vrouw, jaar, 49 jaar, woont alleen zonder kinderen)

Tot de vroege jaren 2000 kreeg een alleenstaande een hogere belastingvrije som, ter compensatie van de kleinere financiële draagkracht ten opzichte van samenwonenden. Het Grondwettelijk Hof heeft toen geoordeeld dat dit niet correct was. Sinds het aanslagjaar 2005 wordt daarom dezelfde belastingvrije som toegekend aan alle belastingplichtigen, waardoor alleenstaanden een belangrijk fiscaal voordeel verloren. We stellen daarom al jaren voor om de belastingvrije som dan voor alle belastingplichtigen te verhogen, dat is wel conform de grondwet. De belastingvrije som wordt wel verhoogd voor elk kind dat men ten laste heeft. Daarbovenop is er nog een extra verhoging voor alleenstaanden met één of meerdere kinderen ten laste. Kinderloze alleenstaanden komen hier dus niet voor in aanmerking.

Verskillende respondenten vragen wel degelijk om bepaalde fiscale gunstmaatregelen ter compensatie van hun moeilijkere financiële positie ten opzichte van tweeverdieners. Ook de verschillende heffingen op de energiefactuur en het vastrecht op de waterfactuur worden als disproportioneel en onrechtvaardig ervaren.

“Het zou goed zijn als er voor alleenstaanden een financiële tegemoetkoming zou zijn voor huur, bv. huuruitgaven mogen opnemen bij de belastingen, dat zou al een groot verschil maken, of de dienstencheques voor een alleenstaande meer mogen inbrengen.”

(Vrouw, 78 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Maak aparte categorieën om te betalen voor alleenstaanden zoals bv. de provinciebelasting in West-Vlaanderen.”

(Vrouw, 69 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“De vastgoedprijzen/huurprijzen liggen veel te hoog en alle nutsvoorzieningen worden elk jaar duurder. Ook als je bewust zuinig verbruikt, moet je enorm veel betalen voor gas, elektriciteit en water. Internetverbinding is een vaste kost die je sowieso betaalt ook al gebruik je niet veel data.”

(Vrouw, woont alleen zonder kinderen, 39 jaar)

“Hoge kosten voor nutsvoorzieningen: de extra's op de factuur (aansluiting, taks, bizarre bijdragen) liggen hoger dan het effectieve verbruik.”

(Alleenstaande mama, 42 jaar)

Zelfs degenen die het vandaag financieel goed hebben, vrezen de dag waarop ze met een lager inkomen zullen moeten toekomen. Werkende alleenwonenden die nu reeds vaststellen dat er op het einde van de maand niets extra overblijft, zijn begrijpelijk bezorgd over het terugvallen op een lager inkomen in geval van bijvoorbeeld pensionering, werkloosheid of arbeidsongeschiktheid.

“Binnen 2 jaar vertrek ik met pensioen, ik sidder en beef bij het idee van al wat ik vanaf dan zal moeten opgeven.”

(Vrouw, 63 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Een bijzonder onzekere situatie eens het loon of werk zou wegvallen, geen partner of ander inkomen om op terug te vallen.”

(Vrouw, 38 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Er schiet niet veel over als alleenstaande van je loon in de maand.

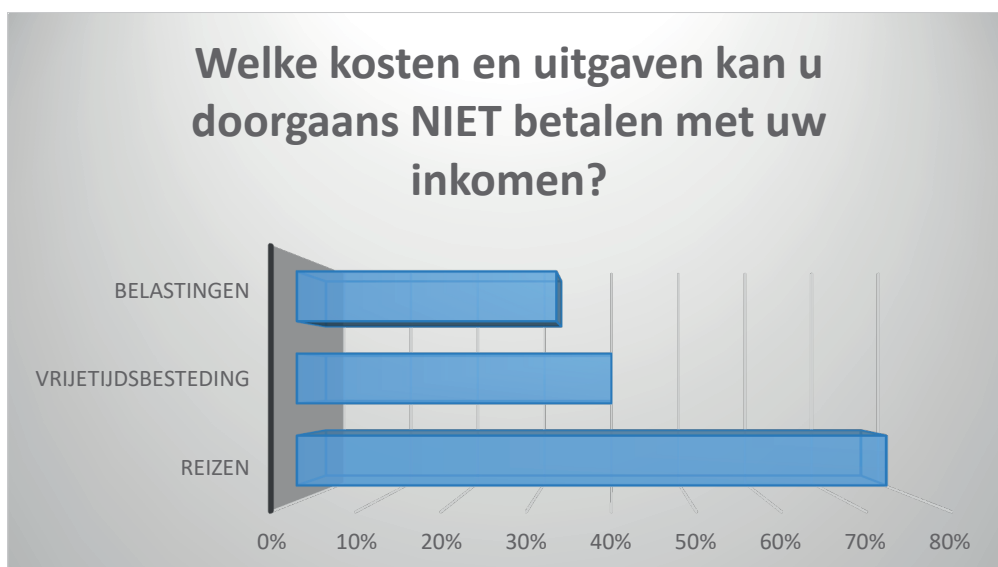
Sparen is bijna onmogelijk. Ik ben bezorgd voor mijn pensioen.”

(Vrouw, 46 jaar, woont alleen zonder kinderen)

De enquête peilt eveneens naar de kosten en uitgaven die men doorgaans wel kan betalen met het maandelijks inkomen zonder dat men een beroep moet doen op het spaargeld of andere extra's. Meerdere antwoorden zijn mogelijk. De 3 categorieën die de respondenten het vaakst aanduiden zijn de alledaagse boodschappen (91%) de vaste maandelijkse kosten zoals elektriciteit, gas, water, tv, internet en telefoon (90%) en de huurkosten of aflossing van de hypothecaire lening (79%).

Als we kijken naar de kosten en uitgaven waarvoor de respondenten doorgaans wel een beroep moeten doen op hun spaargeld of de uitgaven gewoon uitstellen, dan springt vooral de categorie reizen (75%) in het oog, gevolgd door vrijetijdsbesteding (40%) en belastingen (33%).

Reizen is eveneens het antwoord dat het meeste terugkomt op de vraag “Welke activiteit(en) zou u wel graag willen doen, maar is (zijn) financieel niet haalbaar?”. In deze context wordt zelfs vaak letterlijk verwezen naar de singletoeslag, waarbij hotels een toeslag tot zelfs 50% aanrekenen voor wie alleen een kamer reserveert. Dat deze toeslag als zeer discriminerend wordt ervaren, blijkt ook uit het feit dat de singletoeslag heel vaak terugkomt in de antwoorden op de vraag “In welke situaties of met welke maatregelen worden alleenwoners volgens u het meest benadeeld?”. Het Radio 2-programma ‘De Inspecteur’ wijdde er in 2017 zelfs een volledige uitzending aan en lijstte de reisorganisaties op die geen singletoeslag aanrekenen.

“Het is niet logisch dat als je als alleenstaande eens op reis zou willen gaan, dat je ook nog meer moet betalen dan een koppel. Daardoor heb ik het gevoel dat alleenstaanden zelfs op die manier achteruit gesteld worden op koppels die het doorgaans al financieel gemakkelijker hebben.”

(Vrouw, 64 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Op vakantie gaan bv., dat je in sommige gevallen extra moet betalen omdat je een kamer alleen bezet. Op cruises kan dat tot 100% extra zijn. Touroperators en hotels misbruiken dat. Ik heb nog nooit moeten bijbetalen in een restaurant omdat ik alleen aan een tafel zit voor 2 personen.”

(Man, jaar, 58 jaar, woont alleen zonder kinderen)

Een aantal respondenten is heel duidelijk in hun antwoord op de vraag “In welke situaties of met welke maatregelen worden alleenwoners volgens u het meest benadeeld?”.

“In alle situaties en in alle maatregelen!” *(Vrouw, 55 jaar, woont alleen zonder kinderen)*

“In bijna alles wat je doet of wil doen.” *(Man, 67 jaar, woont alleen zonder kinderen)*

“In bijna alles jammer genoeg.” *(Vrouw, 42 jaar, woont alleen zonder kinderen)*

“Alles is duurder alleen.” *(Man, 49 jaar, woont alleen zonder kinderen)*

De antwoorden die het vaakst terugkomen op bovenstaande vraag zijn zoals te verwachten belastingen en de vaste kosten zoals water, elektriciteit, internet, enz. die proportioneel veel harder doorwegen voor een alleenwonende.

De respondenten die in hun vrije tijd niet vaak aan activiteiten deelnemen of hobby's uitoefenen geven als voornaamste redenen geldgebrek, geen gezelschap om mee te gaan en tijdsgebrek aan. Ook ontspanningsuitgaven wegen proportioneel zwaarder door voor alleenstaanden en zijn vaak uitgaven waarop zij noodzakelijkerwijs zullen besparen.

“Vrijtijdsbesteding met mijn zoon wordt vaak uitgesteld omdat er geen budget is.”

(Alleenstaande mama, 40 jaar)

“Ik heb mijn hobby moeten opgeven anders was het niet mogelijk om alleen te gaan wonen.”

(Vrouw, 34 jaar, woont alleen zonder kinderen)

We kennen allemaal aanbiedingen zoals “tweede persoon aan halve prijs”, “1+1 gratis” of familielidgeden, die vooral financieel interessant zijn voor koppels. Bij dergelijke acties worden alleenstaanden steevast over het hoofd gezien, iets wat verschillende respondenten duidelijk frustrleert. Naast een singlesvriendelijk beleid, is men dus ook vragende partij voor meer singlesvriendelijke acties vanuit de private sector. Ook de te grote verpakkingen en de kortingen voor grote hoeveelheden in supermarkten komt regelmatig terug.

“Promo aanbiedingen voor sauna, restaurant, enzovoort... ook voor singles!!!”

(Vrouw, 59 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Misschien zouden speciale singles kortingskaarten leuk zijn, met opties om samen dingen te doen, bijvoorbeeld film.”

(Man, 63 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“In winkels worden grote aankopen gepromoot en zijn aankopen in kleinere hoeveelheden duur.”

(Alleenstaande mama, 50 jaar)

“In de winkel zijn er geen goedkopere producten voor mensen die alleen zijn, individuele verpakkingen zijn vaak zelfs duurder.”

(Vrouw, 37 jaar, woont alleen zonder kinderen)

5 Singletoets

Brussels parlementslic Carla Dejonghe lanceerde in 2013 de term “singlereflex” of “singletoets”, waarbij men bij elke nieuwe beleidsmaatregel even stilstaat bij de vraag wat het effect daarvan zou zijn op mensen die alleen wonen. Tegelijkertijd riep ze op tot een systematische doorlichting van de bestaande regelgeving om de pijnpunten bloot te leggen en voorstellen uit te werken voor een meer singlesvriendelijk beleid.

Deze singletoets komt in zekere mate aan bod in het nieuwe Vlaamse regeerakkoord: “Alleenstaanden en alleenstaande ouders lopen vaak een hoog risico op armoede. Daarom onderzoeken we in diverse relevante beleidsdomeinen zoals wonen en fiscaliteit of nieuwe of bestaande beleidsmaatregelen niet onterecht nadelig uitvallen voor alleenstaanden.”

Ook bij de respondenten leeft duidelijk de vraag naar een beleid dat meer rekening houdt met de grote groep alleenwonenden. Het klassieke gezin kan duidelijk niet meer (alleen) fungeren als norm bij het opstellen van regelgeving. Naast het nieuw samengestelde gezin, is ook de alleenwonende een groeiende realiteit in het België van de 21e eeuw. Een respondent verwoordt de singletoets als volgt:

“Gewoon een praktisch advies: zorg dat je bij nieuwe wetten de impact op alleenwoners ziet. Het Hollandse woord is koopkrachtplaatjes, waarmee je de impact op inkomens bekijkt. Zorg dat minstens 3 op 10 van de bekeken scenario’s over een alleenwonende gaat.” (Man, 49 jaar, woont alleen zonder kinderen)

De singletoets moet trouwens over alle beleidsdomeinen heen worden toegepast, bijvoorbeeld ook inzake successierechten. Kinderloze alleenstaanden betalen niet enkel bij leven de hoogste belastingen, ook na hun overlijden lopen de kosten op. Als je als alleenstaande je bezittingen nalaat aan een zogenaamde derde, een goede vriend(in) of petekind, dan betaalt die persoon daar in Vlaanderen tot 50% successierechten op. In Brussel en Wallonië lopen de kosten zelfs op tot 80%. Je erfenis nalaten aan je kinderen of partner, levert de meest voordelige successierechten op, gaande van 3% tot 30% afhankelijk van het bedrag. Alleenwonenden zonder kinderen hebben deze keuze gewoonweg niet. Daarom pleiten we al jaren voor een ‘vriendenerfenis’, waarbij iedereen één niet-familielid kan aanduiden dat tegen het tarief in rechte lijn kan erven. Dit beantwoordt meer aan de maatschappelijke realiteit. Bloedverwantschap zegt ook niets over de emotionele band tussen mensen. Het Vlaams regeerakkoord 2019-2024 is alvast hoopvol op dit vlak: “We ontwerpen daarnaast een regeling voor een vriendenerfenis, waarbij we mensen de kans geven om een bepaald deel van hun erfenis toe te wijzen aan een verwante of niet-verwante persoon als ‘best friend’ waarop dan het voordeligere tarief in rechte lijn wordt toegepast in plaats van de hogere tarieven in zijlijn.” Het is nu wachten op de concrete uitwerking door de Vlaamse regering en hopen dat de andere gewesten zullen volgen.

6 Sociaal-maatschappelijk

De Amerikaanse psychologe Bella DePaulo verrichtte al heel veel onderzoek naar singles. Volgens haar moeten we dringend af van de stereotypering van singles als eenzame en verdrietige personen. DePaulo stelt dat singles net vaak een bevredigender leven leiden dan koppels. Koppels kijken vooral naar elkaar omdat ze denken dat dat zo hoort. Onderzoek toont aan dat zij in theorie vaak geïsoleerder en meer teruggetrokken leven dan hun vrijgezelle tegenhangers. Zelfs als ze kinderen hebben.

Een kwart van de respondenten geeft aan zich heel vaak of vaak eenzaam te voelen. 42% voelt zich soms eenzaam. Eenzaam zijn, alleen zijn en alleen wonen zijn echter geen synoniemen. Wie alleen woont is niet per se eenzaam. Het gaat niet zozeer om de hoeveelheid van je sociale contacten, maar wel om de kwaliteit. Tieners wonen meestal niet alleen en hebben proportioneel toch het vaakst een gevoel van eenzaamheid. Het is dan ook veeleer een subjectief gevoel en een sociaal netwerk en moderne communicatie hebben daar een grote invloed op. Daarnaast speelt ook persoonlijkheid een rol. Sommige mensen zijn stressbestendiger en weerbaarder dan anderen.

Verskillende respondenten van uiteenlopende leeftijden geven toch duidelijk aan dat ze eenzaam zijn.

“De eenzaamheid, alleen kan je niet overal naartoe, ligt moeilijk.”

(Vrouw, 65 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Eenzaamheid is een groot probleem, waar ook in mijn kennissenkring weinig bewustzijn voor is.”

(Man, 38 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Op latere leeftijd wordt het eenzaam, je kunt niet meer mee...”

(Vrouw, 78 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Je doet alles alleen en zo verzeil je automatisch in een isolement. Mijn vrienden zijn koppels, dus dat contact is verwaterd. Mijn leven draait rond mijn 18-jarige dochter, daarbuiten is er praktisch niets.”

(Alleenstaande moeder, 57 jaar)

Aan een rijkgevuuld sociaal leven hangt vaak ook een prijskaartje. Alleenstaanden die het moeilijk hebben om de eindjes aan elkaar te knopen, zullen al snel gaan besparen op hun vrijetijdsbesteding.

“Volgens mij is dit momenteel het grootste probleem, de meeste pensioenen geven geen kans tot een behoorlijk sociaal leven en zo wordt de eenzaamheid in de hand gewerkt.”

(Vrouw, 66 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Ik ben wel bang voor mijn oude dag. Wat dan met eenzaamheid? Ik kom voorlopig niks tekort door een goed loon, maar ik heb zelfs nu nog een stuk minder dan een koppel dat met 2 een gewoon doorsneeloon heeft en dat wordt door mijn omgeving vaak vergeten.” *(Vrouw, 54 jaar, woont alleen zonder kinderen)*

Volgens de respondenten is er ook meer bewustzijn nodig bij tweeverdieners rond de soms moeilijkere (financiële) situatie van alleenstaanden. Ze verwijzen in deze context onder andere naar het disproportioneel bijdragen voor cadeaus en voor etentjes. Naast het financiële luik, blijken de alleenstaanden zich ook vaak het vijfde wiel te voelen bij koppels en sommigen stellen vast dat bevriende koppels hen minder uitnodigen. Onze samenleving mag voor sommige respondenten gerust wat “socialer” zijn.

“In andere landen zijn er veel meer sociale activiteiten voor iedereen die dat wil. Spelletjes (buiten) spelen in de zomer in Hanoï bijvoorbeeld. Of samen (buiten) dansen of gym doen in Japan. Dat zou hier ook mogen want de eenzaamheid is een belangrijke risicofactor voor de gezondheid.”

(Vrouw, 61 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Graag meer begrip vanuit mijn omgeving dat ik alleen instel voor mijn huishouden en geen taken kan delegeren.”

(Vrouw, 28 jaar, woont alleen zonder kinderen)

Ook op de werkvloer mag er meer bewustzijn komen. Van alleenstaanden wordt al sneller verwacht dat ze flexibeler zijn op het vlak van de werkuren en de keuze voor vakantieperiodes gaat steeds in de eerste plaats naar werknemers met kinderen. Toch vragen de respondenten ook begrip voor de praktische moeilijkheden die er komen kijken bij alleen wonen.

“Er gaan veel vakantiedagen naar praktische dingen i.p.v. ontspanning.

Bv. een levering aan huis, een vakman die langskomt, kinderen inschrijven in een school, ...

Met 2 kan je dit verdelen. Zeker als je slechts het wettelijke minimum van vakantiedagen hebt, is dit zwaar.”

(Alleenstaande moeder, 49 jaar)

“Slechtere werkuren wegens meer flexibiliteit verwacht versus minder belastingvoordeel op loon.”

(Vrouw, woont alleen zonder kinderen, 41 jaar)

De ondervraagde alleenstaanden hebben duidelijk nood aan meer ontmoetingen met andere alleenstaanden, zonder amoureuze bijbedoelingen. Het gaat dan om laagdrempelige of kleinschalige activiteiten of samenkomsten waar men op een ongedwongen manier nieuwe mensen kan leren kennen of alleen naartoe kan gaan zonder zich ongemakkelijk te voelen. Een belangrijk inzicht voor lokale besturen en organisaties bij het uittekenen van hun lokaal (cultuur)beleid. Maar bijvoorbeeld ook horecazaken kunnen hieraan tegemoet komen. Bij de keten Pain Quotidien bijvoorbeeld schuif je makkelijk alleen aan een lange gemeenschappelijke tafel aan. Dat verlaagt de drempel.

“Er zijn meer plekken nodig om elkaar te ontmoeten en een glas te drinken, een plek waar het volledig normaal is om alleen naartoe te gaan.”

(Vrouw, 51 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Het zou goed zijn als er georganiseerde initiatieven bestonden om alleenstaanden in staat te stellen andere alleenstaanden of andere mensen te ontmoeten zodat ze niet altijd alleen hoeven te zijn en vriendschap kunnen sluiten met gelijkgestemden.”

(Vrouw, 52 jaar, woont alleen zonder kinderen)

We zagen al dat alleenstaanden bang zijn voor de dag waarop ze met een kleiner inkomen zullen moeten toekomen, bijvoorbeeld in geval van pensionering of het verliezen van een job. Een andere ongerustheid die duidelijk leeft, is wie voor hen zal zorgen wanneer hen iets overkomt of ze ziek worden.

“Iets wat mij zorgen baart, is wat mensen moeten doen als ze hulpbehoevend worden. Bv. aan wie geef je een volmacht op je bankrekening als je weinig familie hebt of als ze ver wonen, wie gaat je was doen als je voor een tijd in het ziekenhuis belandt? Hoe slaagt bv. een alleenstaande persoon met kanker erin om zijn of haar plan te trekken thuis en in het ziekenhuis als er weinig familie is...”

(Vrouw, 52 jaar, woont alleen zonder kinderen)

“Ik vraag me vaak af hoe het moet als ik ziek ben, wie gaat er voor mij dan naar de winkel of de apotheek?”

(Vrouw, 25 jaar, woont in een samenhuysverband)

All1-voorzitster Carla Dejonghe vraagt daarom al jaren voor de uitbreiding van het zorgverlof zoals in Nederland. Vandaag kan je in België zorgverlof met een uitkering van de RVA opnemen om een zwaar ziek familielid (tot de tweede graad) te verzorgen of bij te staan, maar niet om je bijvoorbeeld over een zieke vriend te ontfermen. Zieke alleenstaanden die niet kunnen terugvallen op familie, moeten dus hopen dat iemand uit hun omgeving bereid is om onbetaald verlof te nemen om hen te verzorgen. Het palliatief verlof, om een ongeneeslijk zieke patiënt te verzorgen, is wel beschikbaar voor niet-familieleden. Dat verlofstelsel werd veel later ingevoerd en is daardoor beter aangepast aan de huidige samenleving. Dat het ook anders kan, bewijst Nederland. Daar werden de regels in verband met zorgverlof aangepast. Sinds 1 juli 2015 kunnen Nederlandse werknemers ook zorgverlof opnemen voor de noodzakelijke zorg voor mensen met wie ze een sociale relatie hebben, zoals een vriend of buur.

De (financiële) onzekerheid van eenverdieners in combinatie met alles altijd alleen moeten beslissen, weegt op sommige respondenten.

“Het zwaarste aan single moeder zijn is die verpletterende verantwoordelijkheid: je neemt elke beslissing alleen, je kan geen risico’s nemen, je staat er financieel alleen voor, je bent je eigen back-up-plan, je voelt je dikwijls 5de wiel aan de wagen op feestjes of vakanties met vrienden...”

(Alleenstaande mama, 47 jaar)

“Nadelen: altijd alles alleen moeten doen en beslissen!”

(Vrouw, 61 jaar, woont alleen zonder kinderen)

Uit onderzoek blijkt dat alleenstaanden vaker aan vrijwilligerswerk doen, avondles volgen en heel zorgzaam zijn voor de mensen in hun omgeving. Daardoor hebben ze meestal een sterkere band met hun vrienden, familie en collega’s dan wie samenwoont met een partner. Singles staan meer open voor nieuwe ervaringen, zowel op het werk als in de privésfeer. Door die open geest zouden ze beter voorbereid zijn op veranderingen dan mensen in een relatie en ze zouden zich als persoon ook meer ontwikkelen. Het zijn vaak mensen die gaan voor hun passies, die genieten van het leven en zelf uitmaken welke personen belangrijk zijn in hun leven in plaats van dat alles rond die ene ware draait. Ze bepalen hun eigen leven. 20% van de respondenten verricht heel vaak of vaak vrijwilligerswerk, 28% soms.

Alleen wonen is zeker niet allemaal kommer en kwel. Het biedt tal van voordelen. Je doet wat je wil, wanneer je wil en met wie je wil. Je leert jezelf goed kennen en hebt de tijd om na te denken over wie je bent, wat je wil, wat jouw verlangens en drijfveren zijn. Hét antwoord dat stevast terugkomt op de vraag naar de voordelen van alleen wonen is “vrijheid”.